Місячний Економічний Моніторинг України

№227, грудень 2023 року

Резюме

- **ЄС ухвалив рішення про початок переговорів з Україною про членство.**
- Держстат оцінив зростання реального ВВП у третьому кварталі 2023 року у 9,3% дпр. Це дещо вище за оцінку ІЕД, за якою темпи приросту були близькими до 8% дпр.
- За оцінкою ІЕД темпи приросту реального ВВП сповільнились з 6,4% дпр у жовтні до 3,6% дпр в листопаді.
- Страйк польських перевізників перешкоджає зовнішній торгівлі України.
- Дефіцит торгівлі товарами зменшився у листопаді на тлі активізації морського експорту та зниження імпорту через блокування частини автомобільних пунктів пропуску.
- Дефіцит державного бюджету перевищив один трильйон гривень. Його профінансували переважно за рахунок пільгових позик.
- Україна отримала транш коштів від МВФ, і продовжує гарячі переговори з ЄС та США про подальшу підтримку.
- У листопаді споживча інфляція залишилась близькою до 5% дпр на фоні конкуренції за обмежений споживчий попит
- Коливання курсу гривні спонукали банки більше торгувати валютою між собою, але висока роль НБУ збереглась. Гривня дещо знецінилась ну першій половині грудня.

Фінансується Європейським Союзом

ІЕД готує публікацію Макроекономічного моніторингу України за фінансової підтримки Європейського Союзу в рамках проєкту «Економіка України під час війни та підтримка українців, постраждалих від війни».

Автори: Олександра Бетлій, Ірина Коссе, Віталій Кравчук, Вероніка Мовчан

Термінова новина

14 грудня Європейська Рада ухвалила рішення про початок переговорів про вступ України до ЄС. Тепер Україна та ЄС можуть почати офіційний скринінг законодавства щодо його відповідності нормам ЄС. За його результатами буде визначено початкові та кінцеві вимоги за шістьома кластерами, поділеними на 35 переговорних розділів. Вже є оцінка, що потрібна буде гармонізація 3000 норм європейського законодавства. Тому наступні роки будуть повні складної роботи. І за її наслідками може бути реалістичним стати членом ЄС вже у 2030 році.

ВВП та реальний сектор: Зростання реального ВВП сповільнилось в листопаді

Держстат оцінив зростання реального ВВП у третьому кварталі 2023 року у 9,3% дпр. Це дещо вище за оцінку ІЕД, за якою темпи приросту були близькими до 8% дпр, але різниця є помірною зважаючи на обмежені дані, що публікуються про стан економіки України під час війни. В цілому, зростання ВВП відображає вищий врожай цього року, пристосування економіки до нових умов роботи, поступове відновлення витрат споживачів та витрати на першочергове відновлення зруйнованої інфраструктури. Водночас реальний ВВП залишився на майже 25% нижчим за показник третього кварталу 2021 року.

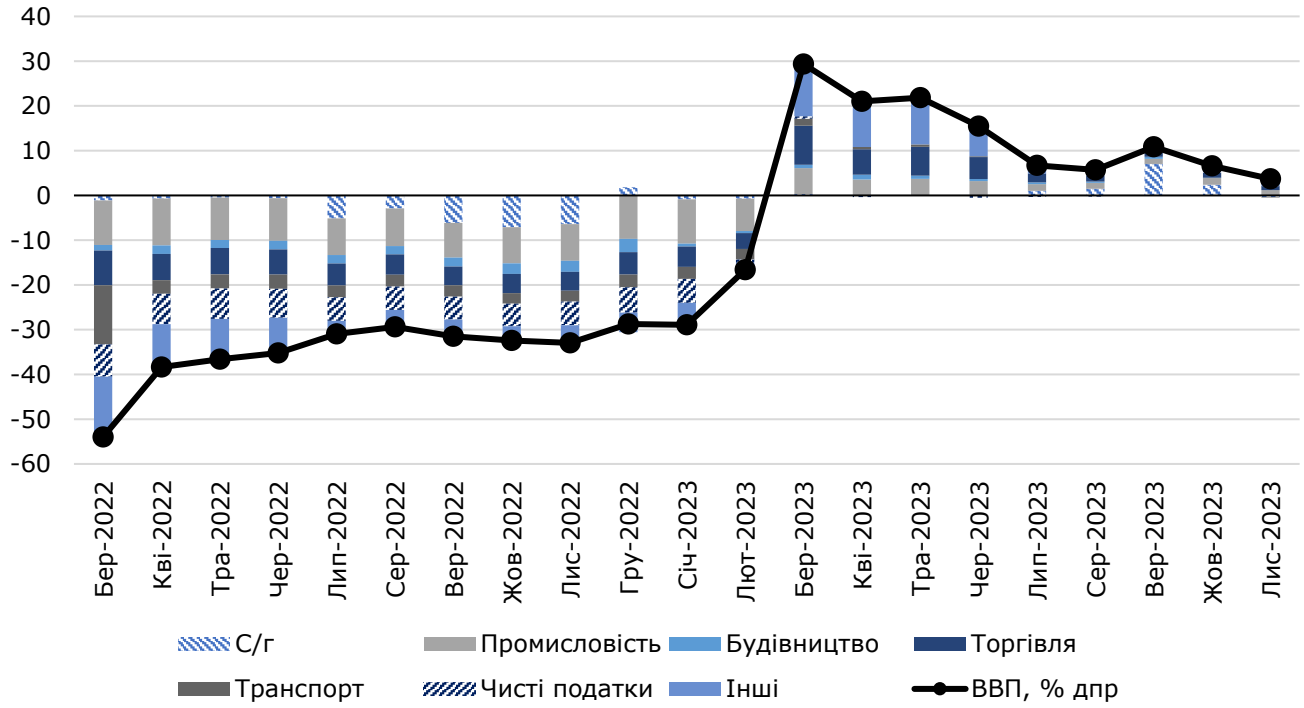
За оцінкою ІЕД темпи приросту реального ВВП сповільнились з 6,4% дпр у жовтні до 3,6% дпр в листопаді. Це передусім пов'язано зі зниженням реальної валової доданої вартості (ВДВ) в сільському господарстві та в транспорті. Обом зашкодило блокування кордону польськими перевізниками. За нашою оцінкою реальний ВВП в листопаді 2023 року був на понад 30% нижчим за показники листопада 2021 року.

Реальна ВДВ в будівництві за оцінкою майже не змінилась та більше скоротилась порівняно з 2021 роком через менше фінансування інфраструктурних проєктів. Зростання реальної ВДВ в енергетиці прискорилось зокрема через ефект статистичної бази: в листопаді 2022 року були проблеми з доступом до електроенергії, а в останні дні місяця тоді відбувся блекаут. Також цього року зросло споживання електроенергії з боку населення та промисловості.

Темпи приросту в переробній промисловості дещо сповільнились, хоча і перевищили 14% дпр, що відображає продовження поступового відновлення економіки та низьку базу минулого року. Стабільна ситуація в машинобудуванні контрастувала зі складнощами в металургії. Так, в листопаді зупинились феросплавні заводи.

Бізнес стикнувся з більшими проблемами з логістикою, про що свідчить і опитування ІЕД. Це було пов'язано з блокуванням кордону поляками (див. Транспорт). В цілому ми оцінюємо, що реальна ВДВ в транспорті скоротилась на 4,0% дпр. Водночас зростали показники торгівлі.

Рисунок 1: Внески до реального ВВП, в.п.

Джерело: оцінка ІЕД, зроблена за підтримки Програми USAID "Конкурентоспроможна економіка України"

За оцінкою ІЕД після швидкого зростання реальної ВДВ в сільському господарстві у вересні та жовтні, у листопаді сільськогосподарське виробництво впало на близько 4% дпр. Це передусім пов'язано зі швидшим збиранням урожаю у 2023 році порівняно з 2022 роком. Цього року значно більше врожаю пізніх культур встигли зібрати у вересні та жовтні, тоді як минулого року аграрії були змушені більше врожаю збирати у листопаді. Це стосується як олійних культур, так і кукурудзи та буряків. При цьому, менші засіяні площі було компенсовано по ряду культур вищою врожайністю. За оцінкою окремі підсектори тваринництва дещо зменшили виробництво порівняно із попереднім роком, хоча в цілому, падіння не було стрімким. В результаті за оцінкою реальна ВДВ в сільському господарстві була на близько 30% нижчою за 2021 рік.

МВФ поліпшив свій прогноз зростання економіки України на 2023 рік. За базовим сценарієм реальний ВВП, на думку МВФ, зросте на 4,5% цього року. При цьому, в прогнозі закладена невизначеність на 2024 рік, коли реальний ВВП збільшиться на 3-4%. МВФ також розробив песимістичний сценарій, за яким активна стадія війни триватиме до кінця 2025 року, що призведе до падіння ВВП на 5,0% у 2024 році.

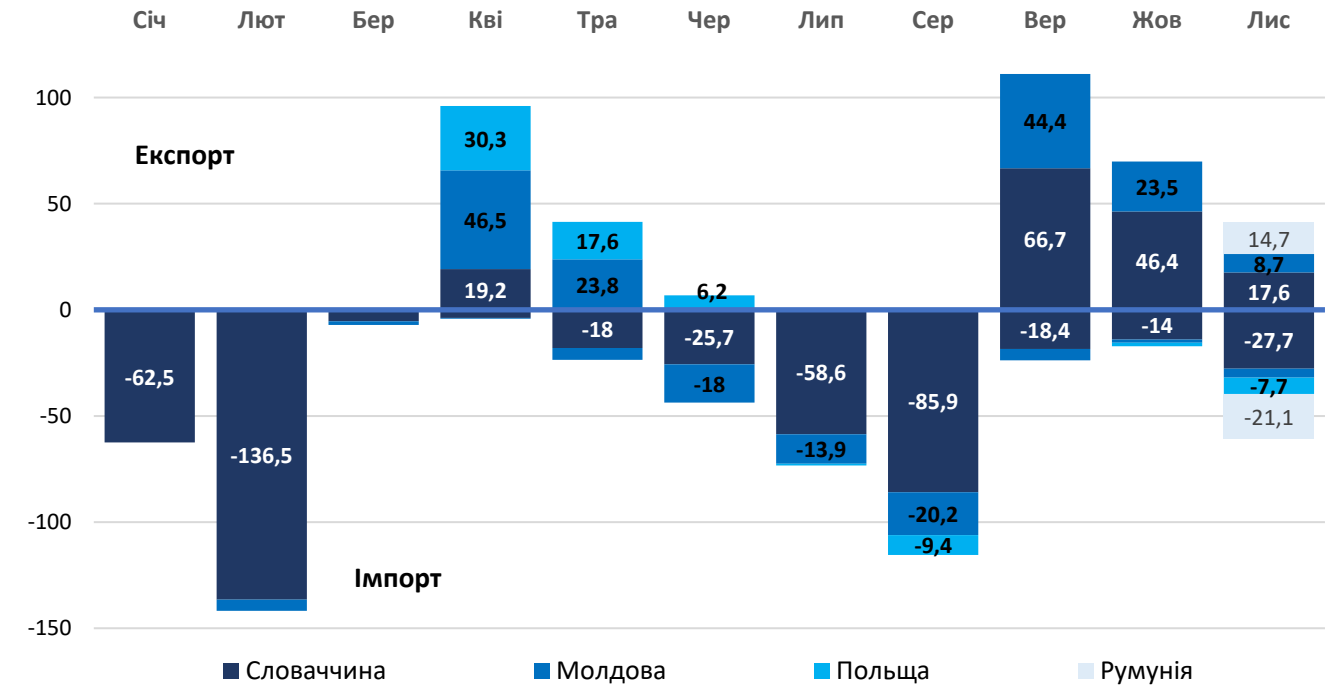
Енергетика: в Україні дефіцит виробництва електроенергії

Електроенергія. В Україні у другій половині листопаду та першій половині грудня відчувався дефіцит електроенергії через низьку температуру та обстріли Росією енергетичної інфраструктури. Була обстріляна Старобешівська ТЕС, блоки на інших ТЕС та ТЕЦ зупинялись для аварійних ремонтів. Ракетного удару також було завдано по одній із шахт ДП «Торецьквугілля». Крім того, сонячні електростанції не генерували достатню кількість електричної енергії через хмарну погоду. Тому обсяг генерації був недостатнім на тлі високого рівня споживання. Так, перевищення споживання над виробництвом на 2,2% еквівалентно роботі щонайменше двох додаткових блоків теплових електростанцій. Прем'єр-міністр Денис Шмигаль звернувся до українців і бізнесу із закликом економити електроенергію через дефіцит потужності, що виник в енергосистемі.

Для покриття дефіциту в енергосистемі залучалась аварійна допомога з Румунії, Словаччини та Польщі, а також відбувався імпорт зі Словаччини, Румунії та Молдови. З 1 грудня технічна спроможність імпорту з Європи до України та Молдови становить 1700МВт. У листопаді Україна збільшила імпорт електроенергії в 3,5 раза порівняно з жовтнем – до 61,1 тис. МВт-год. Водночас експорт електроенергії скоротився на 41% – до 40,9 тис. МВт-год.

Державна інспекція ядерного регулювання України продовжила ліцензію на експлуатацію енергоблока №1 Південноукраїнської АЕС до 2 грудня 2033 року. Продовження відбулось без тривалої зупинки блоку, що дало можливість виробити додаткову електроенергію для енергосистеми.

Рисунок 2: Експорт та імпорт електроенергії у 2023 році, тис. МВт-год

Джерело: DixiGroup

ДП «НАЕК «Енергоатом» обіцяє повністю виконати свої зобов'язання щодо забезпечення доступною електроенергією населення (ПСО) цього року. Компанія вже сплатила понад 113 млрд грн з необхідних 121 млрд грн. Сплата «Енергоатомом» та «Укргідроенерго» фінансового ПСО покриває різницю між ринковою ціною та тарифом для населення на рівні 2,64 грн/кВт-год, що є значно нижчим.

НКРЕКП підвищила тарифи на послуги НЕК «Укренерго» на 2024 рік на 9%. Новий тариф з передачі електричної енергії складає 528,57 грн/кВт-год, послуга диспетчерського управління 104,57 грн/кВт-год.

Газ. Добовий видобуток природного газу в Україні скорочується. Так, видобуток 2 грудня становив 51,4 млн м^3 газу, що на 3% менше, ніж 30 листопада. Це найнижче значення видобутку з середини серпня 2023 року. Скорочення обсягів видобутку передусім пов’язано із зупинкою видобутку «Укрнафтобуріння» на Сахалінському родовищі на Харківщині з 1 грудня. Компанія зупинила видобуток на виконання рішення суду щодо анулювання спецдозволу.

«Фактична ціна реалізації газу» для цілей розрахунку рентної плати в Україні за листопад становила 14 381 грн за 1 тис. м^3, що на 5,4% менше, ніж в жовтні. Через те, що торгівля газом на торговельних майданчиках не здійснювалась з вересня, цей показник розраховувався на основі двох індикативних цін для українського ринку (у звітах Argus European Natural Gas та ICIS European Spot Gas Market). Газ подешевшав після зростання протягом чотирьох місяців поспіль. За останній рік ціна опустилася вдвічі. Середня ціна газу розраховується за формулою для цілей Податкового кодексу України щодо стягнення рентної плати за використання надр.

Група «Нафтогазу» завершила інтеграцію основних газорозподільних компаній, яка розпочалась у листопаді 2022 року після постанови КМУ про передачу ТОВ «Газорозподільні мережі України» в структурі «Нафтогазу» державних газорозподільних мереж. До кінця року планують приєднати три невеликі компанії («Коростишівгаз», «Тисменицягаз», «Луганськгаз»), після чого їх стане 26. «Нафтогаз» декларує, що інтеграція облгазів –крок воєнного часу для забезпечення постачання і контролю за газом, та запобігання його несанкціонованому відбору.

Транспорт: понад місяць був заблокований автотранспорт на кордоні з Польщею

Морський транспорт. Обсяги експорту морським і річковим транспортом у листопаді зросли на 70,7% дпм – до 5,9 млн т. Імпорт морським і річковим транспортом минулого місяця збільшився на 8,2% дпм, до 495,2 тис. т. У листопаді з портів Одеса та Південний було експортовано приблизно 620 тис. тонн залізної руди та 140 тис. тонн металопродукції. Також глибоководними портами було експортовано 2,8 млн т агропродукції.

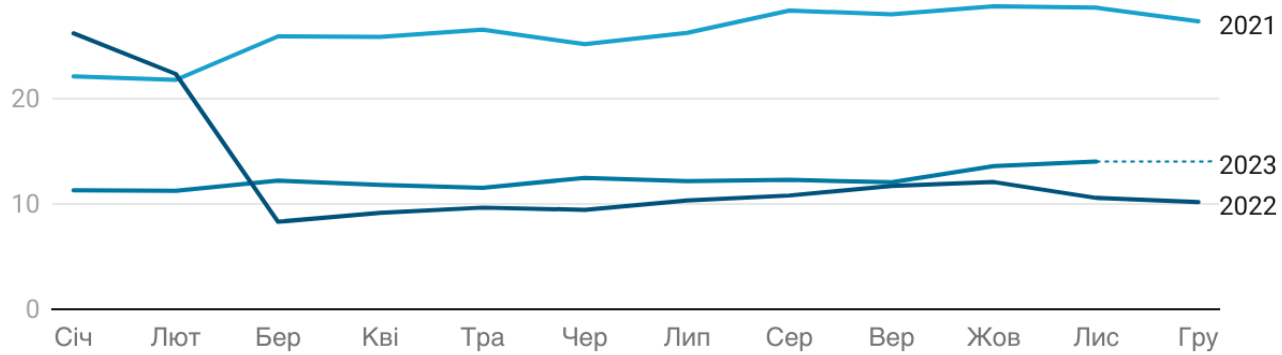
Ворог продовжує атакувати припортову інфраструктуру України – 7 грудня постраждав Ізмаїльський район Одещини: загинув водій однієї з фур, пошкоджені складські приміщення, елеватор та вантажівки.

Залізничний транспорт. «Укрзалізниця» перевезла в листопаді 14 млн тонн вантажів, що на 33,8% більше аналогічного періоду 2022 року та на 4% більше жовтня 2023 року. Імпорт залізничним транспортом зріс на 10,6% дпм, до 561,3 тис. т, експорт скоротився на 17,9% дпм, до 2,535 млн т. В обсязі перевезень в напрямку західних прикордонних переходів та портів перше місце посідають зернові вантажі (40%), на другому місці — залізна і марганцева руда (38%), на третьому — чорні метали (7%). Обсяги перевезення зернових в цьому напрямку зросли на 40,4% до 2,43 млн т. Це передусім стало результатом збільшення в 1,7 раза дпм перевезення зернових у напрямку портів – до 1,7 млн т. Водночас перевезення зернових у напрямку західних прикордонних переходів скоротилися на 4,2% дпм, до 717,6 тис. т.

В структурі «Укрзалізниці» створено філію «Оператор припортових станцій», куди увійшли припортові станції ключових морських портів – Одеса-Порт, Чорноморськ-Порт, Поромна, Берегова, Ізмаїл, Миколаїв-Вантажний, Жовтнева і Херсон. Перед філією стоїть завдання забезпечення ефективної залізничної логістики у портах.

«Укрзалізниця» і Крюківський вагонобудівний завод підписали контракт на постачання 22 пасажирських вагонів за 980 млн грн.

Рисунок 3: Перевезення вантажів залізницею, млн т

Джерело: «Укрзалізниця»

Автомобільний транспорт. Мер громади Дорогуськ Войцех Савва скасував свою згоду на протест перевізників на польсько-українському кордоні, що дозволило 11 грудня розблокувати рух транспорту. В Єврокомісії привітали розблокування пункту пропуску «Ягодин-Дорогуськ» на кордоні України та Польщі та закликали відновити рух на решті КПП. Загалом на польсько-українському кордоні у чергах простоюють близько 3300 вантажівок. Найбільша кількість вантажівок спостерігається навпроти пропуску «Шегині» – 1200 одиниць, а також «Рава-Руська» – близько 850.

Водночас Словаччина заблокувала з 11 грудня рух вантажівок через пункт пропуску «Вишнє–Нємецке» на кордоні з Україною. Протестувальники обмежили рух вантажівок, які прямують з України в бік Словаччини. На виїзд зі Словаччини рух вантажівок не блокується. Також 11 грудня відбулась демонстрація угорських перевізників на пункті пропуску «Захонь-Тиса», які вимагали скасування «транспортного безвізу» для України.

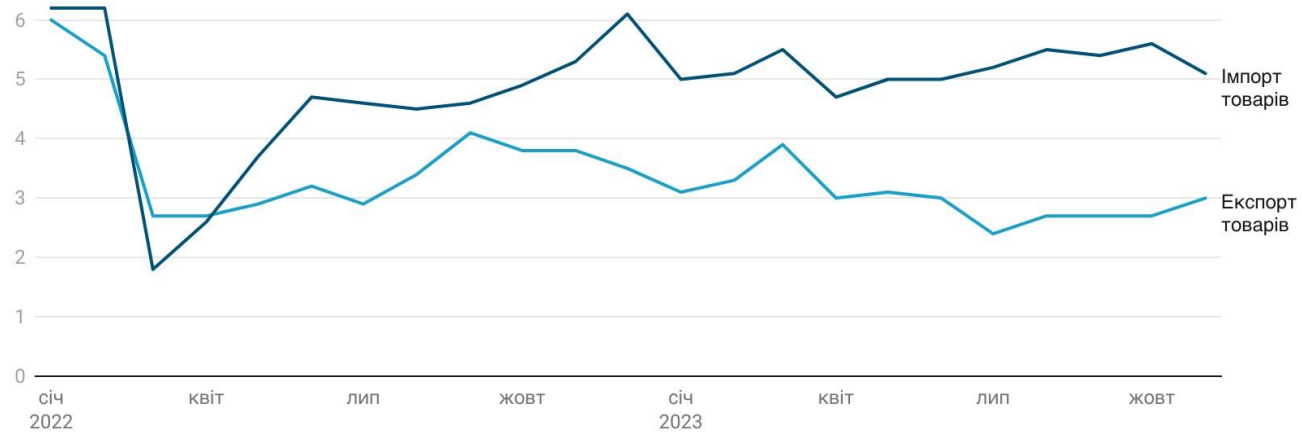
Експорт автомобільним транспортом через блокаду на українсько-польському кордоні у листопаді поточного року впав на 26,7% у порівнянні із жовтнем – до 783 тис. т, імпорт скоротився на 23,5% дпм, до 967 тис. т.

За рік існування послуги єЧерга там зареєструвалося на перетин кордону понад 615 тисяч вантажівок та понад 28 тисяч автобусів. Найчастіше послугою користувалися українські (81,2%), польські (6,7%) та турецькі перевізники (4,3%). Найпопулярнішим пунктом пропуску став «Ягодин-Дорогуськ», де послугу запустили в першу чергу – на нього припало 25% всіх реєстрацій. Всього в системі зареєстровано 100 тисяч споживачів, 20% з них іноземці.

Зовнішня торгівля: Логістика продовжує визначати динаміку зовнішньої торгівлі товарами

У листопаді 2023 року, за попередніми оцінками Державної митної служби України, експорт товарів досяг 3,0 млрд дол. США, що на 10% вище, аніж місяць тому. Пожвавлення відбулось у першу чергу завдяки активізації роботи морського коридору, який Україна разом з країнами ЄС створила після припинення дії Чорноморської зернової ініціативи у липні 2023 року. Це дозволило збільшити постачання зерна, у першу чергу кукурудзи, експорт якої виріс з 1,1 млн т у жовтні до 2,5 млн т у листопаді. Також збільшились фізичні обсяги експорту сої, соняшникової олії та залізної руди. Важливість відновлення морського експорту важко переоцінити, оскільки торговельні відносини між Україною та країнами-сусідами залишаються напруженими. До заборон імпорту окремих сільськогосподарських товарів з України, які з травня діють у Польщі, Словаччині та Угорщині, з 6 листопада додалось блокування частини автомобільних пунктів пропуску перевізниками Польщі, до яких у грудні приєднались перевізники Словаччини та Угорщини (див. Транспорт).

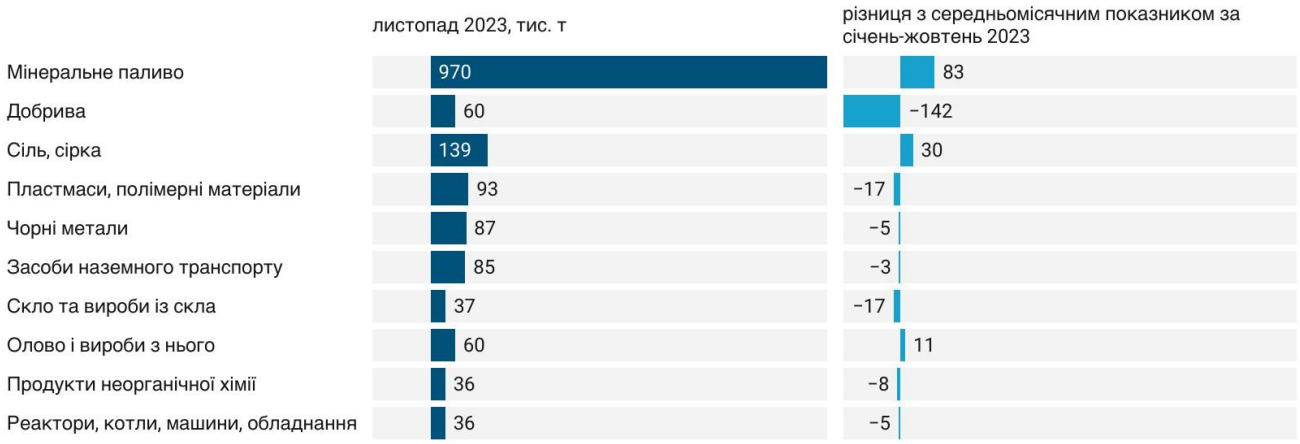
Рисунок 4: Зовнішня торгівля України товарами, 2022-2023, млрд дол. США

Джерело: UN ComTrade, ДМСУ

Блокування пунктів пропуску мало значно більший вплив на імпорт товарів, аніж на експорт, оскільки частка автомобільних перевезень в імпорті значно вища й складає біля ¾ загальної щомісячної вартості поставок. Товарний імпорт у листопаді склав 5,1 млрд дол. США, що на 9% нижче, ніж у жовтні. Скорочення фізичних обсягів імпорту відбулось для більшості груп товарної номенклатури, зокрема для імпорту добрив, де падіння становило 61% дпм. Водночас фізичні обсяги імпорту нафтопродуктів (УКТ ЗЕД 27) зросли на 12% дпм.

Рисунок 5: Динаміка фізичного імпорту

Джерело: ДМСУ. Топ 10 груп товарів визначені за їх фізичним обсягом за перші 11 місяців 2023 року

Зміни динаміки як експорту, так й імпорту товарів зумовили звуження місячного дефіциту товарної торгівлі до 2,2 млрд дол. США.

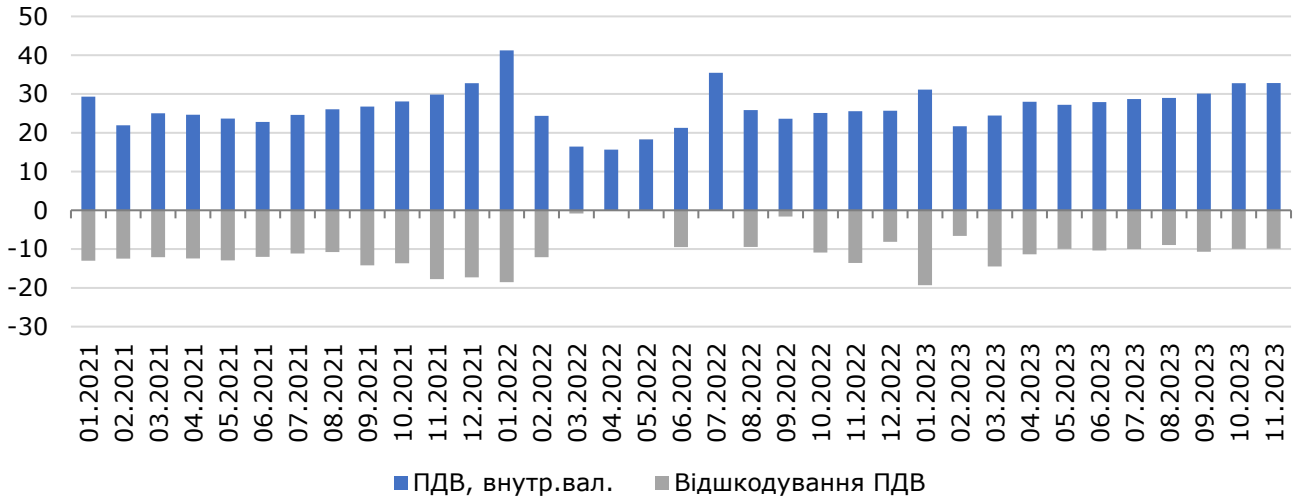
Державний бюджет: Фіскальна ситуація залишається складною

За оперативною інформацією в листопаді доходи Державного бюджету становили 194 млрд грн, зокрема доходи загального фонду у 122 млрд грн. Доходи спецфонду збільшились через зарахування до нього «військового» ПДФО (*детальніше нижче*). Доходи від податку на прибуток підприємств (ПнПП) майже компенсували відсутність гранту від США, якщо порівнювати показники з жовтнем. Так, доходи від ПнПП становили 31,1 млрд грн: рекордний рівень за період повномасштабної війни, але на 13% нижче листопада 2021 року. В цілому, найбільші прибутки мають комерційні банки: саме тому Уряд запропонував та Парламент ухвалив рішення запровадити 50% ставку ПнПП для оподаткування прибутку банку за 2023 рік, та 25% надалі порівняно зі стандартною ставкою у 18%. Як очікується, це принесе в державний бюджет близько 25 млрд грн додатково у 2024 році та 5 млрд грн за результатами роботи банків у 2024 році.

Валові надходження від ПДВ з вироблених в Україні товарів та послуг зросли на 28% дпр, що свідчить про зростання споживання. При цьому, суми відшкодування ПДВ залишились на рівні жовтня близько 9,9 млрд грн.

При цьому, доходи від ПДВ з імпорту скоротились на 20,3% порівняно з жовтнем, що стало наслідком блокування кордону польськими перевізниками. Водночас вони були на 15% вищими за показник листопада 2022 року.

Рисунок 6: Внутрішнє ПДВ, млрд грн

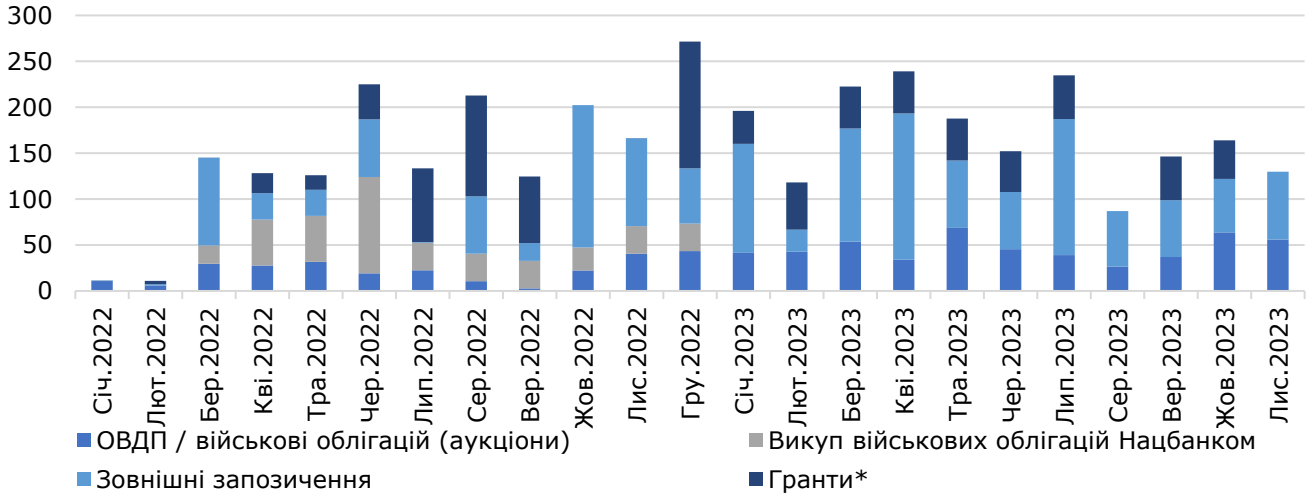

Джерело: Міністерство фінансів, openbudget.gov.ua

Доходи від ПДФО, які надійшли до загального фонду Державного бюджету, зросли лише на 10,0% дпр, що може свідчить про гальмування приросту військового забезпечення, а також зупинку стабілізації ситуації на ринку праці. В кінці листопада місцеві органи влади мали повернути в Державний бюджет кошти, сплачені як ПДФО на суми військового забезпечення в жовтні. Також в листопаді вже все військове ПДФО мало йти в державний бюджет. Це стало наслідком ухвалення рішення парламентом про спрямування всього ПДФО з військових (які сплачується з Державного бюджету) в Державний бюджет: раніше його розщеплювали між державним та місцевими бюджетами, як ПДФО зі звичайних заробітних плат. Водночас цифри свідчать про те, що ці кошти були спрямовані в спеціальний фонд Державного бюджету.

В листопаді уряд не отримав гранту від США. Водночас від ЄС надійшла позика. Світовий банк надав позику під гарантії Великобританії. Всього зовнішні запозичення в листопаді становили 73,8 млрд грн (в еквіваленті). Також в цей місяць залучили 56 млрд грн від ОВДП, з яких 10 млрд грн в еквіваленті були отримані від номінованих в іноземній валюті паперів.

Рисунок 7: Фінансування та гранти, які надійшли в державний бюджет, млрд грн

Примітка: * гранти є частиною доходів бюджету, які обліковуються за кодом 42000000 «Від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ».
Джерело: Мінфін, openbudget.gov.ua

Всього за 11 місяців 2023 року дефіцит Державного бюджету становив 1045 млрд грн. При цьому, видатки було профінансовано на суму 3452 млрд грн. Видатки загального фонду Державного бюджету становили 2632 млрд грн і були виконані на 93% від плану.

Міжнародна підтримка: Виконавча Рада МВФ схвалила другий перегляд програми

МВФ: 11 грудня Виконавча Рада МВФ схвалила другий перегляд програми МВФ і вже 14-го грудня Україна отримала третій транш за програмою у майже 900 млн дол. США. При цьому, Україна частину структурних маяків виконала невчасно, а один взагалі не виконала –перегляд програми Доступні кредити 5-7-9%, перенесли на кінець березня 2024 року.

В меморандумі додалось ще 12 структурних маяків. Це передусім заходи, покликані забезпечити додаткові внутрішні доходи бюджету, повернення до середньострокового бюджетного планування, ефективне управління державною власністю (як підприємствами, так і банками) та пришвидшення приватизації (як компаній, так і банків). В цілому, наступний перегляд за оптимістичним сценарієм може відбутись в кінці березня 2024 року, якщо уряд швидко та якісно виконає маяки, заплановані до кінця цього року. Зокрема йдеться про ухвалення Національної стратегії доходів.

В цілому, надходження за програмою МВФ не набагато перевищують суму відсотків та погашення основної суми за попередніми кредитами, отриманими від МВФ. Середня відсоткова ставка за боргами перед МВФ наразі перевищує 7% річних через підвищення відсоткової ставки СПЗ та надбавки за довгу тривалість боргу та його високий рівень. Водночас вона відкриває двері до ширшого кола підтримки. Зокрема, ЄС переважно надає підтримку України лише за наявності чинної програми МВФ.

ЄС: Поки що Євросоюз затримується з ухваленням нового механізму підтримки України 'Ukraine facility', який передбачає фінансування 50 млрд євро на 5 років. За версією Єврокомісії з них 39 млрд євро становитиме бюджетна підтримка через 33 млрд євро пільгових кредитів та 6 млрд євро грантів: вона буде надаватись на основі аналізу Єврокомісією виконання чітко визначених зобов'язань. Ще 8 млрд євро – інвестиційні гарантії: їх формат сьогодні гаряче дискутується різними заінтересованими сторонами. Решта – це погашення ставки за позиками в межах цього інструменту підтримки та попередніх програм макрофінансової допомоги, а також надання міжнародної технічної допомоги (МТД). Водночас є ризик, що через підвищення ставок запозичень і для ЄС, цей третій компонент інструменту не залишить майже грошей на МТД.

Затримка надання допомоги з боку ЄС (оскільки процедурні питання схвалення займуть принаймні час до кінця січня) створює фіскальні ризики, особливо на фоні відсутності рішення США щодо підтримки України. Водночас на час затримки фінансування від ЄС та США Україна може отримати підтримку від інших донорів таких як Японія, Норвегія та Канада, які можуть допомогти Україні у фінансуванні своїх видатків протягом січня.

Також 14-15 грудня ЄС не зміг ухвалити зміни до бюджету ЄС, які би передбачали збільшення фінансування для України на суму 50 млрд євро. 26 держави підтримали пропоновані зміни, але їх поки що заблокувала Угорщина.

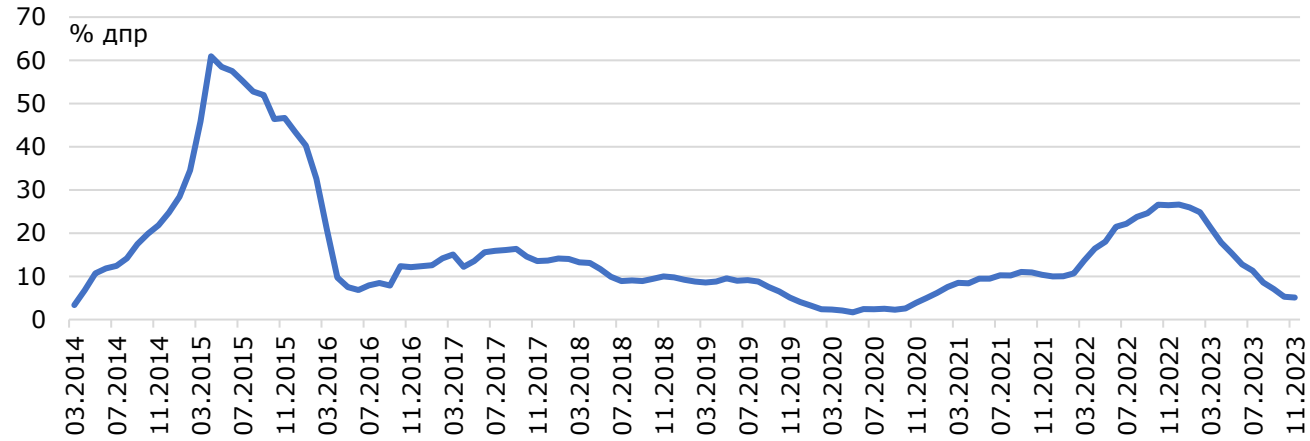
Інфляція: Далі в межах цілі НБУ

У листопаді споживча інфляція залишилась близькою до 5% і сягнула 5,1% дпр. До повномасштабної війни НБУ ставив за мету інфляцію на рівні 5±1%. Основні фактори низької інфляції збереглись: практично фіксований курс гривні, що обмежував зростання цін на імпортні товари та витрати на імпортну сировину, гарний врожай цього року, який стримав зростання цін на більшість продуктів та знизив ціни на крупи та овочі порівняно із попереднім роком. На фоні помірного споживчого попиту і відбудованих дешевших ланцюгів постачання ціни на одяг та взуття та побутову техніку теж знизились, а на багато інших товарів помірно зростали. Втім на ряд послуг та товарів (послуги ресторанів, побутові послуги, освіту, зв'язок, хліб, м'ясо, молокопродукти, ліки та інші) ціни зростали швидше, ніж на 5%. Чинники, що пояснюють таке зростання, включають зростання витрат на енергію, дефіцит робочої сили та вищі витрати на оплату праці за певними професіями, обмежену пропозицію через війну.

У листопаді місячна інфляція вчергове була меншою за 1% і склала 0,5% дпм. Продовжувалось сезонне зростання цін на овочі (хоча ціни в середньому були нижчими за рівень 2022 року) та молочні продукти й сезонне зниження цін на одяг та взуття. На фоні передсвяткових розпродажів Держстат зафіксував зниження цін на побутову техніку, смартфони та меблі (хоча

тимчасові знижки не повинні враховуватись при розрахунку інфляції, постійні знижки можуть братись до обрахунку). Через блокаду кордону з Польщею різко зросли ціни на автогаз, а ціни на бензин та дизпаливо не падали на фоні зниження цін на нафту в Європі.

Рисунок 8: Інфляція споживчих цін

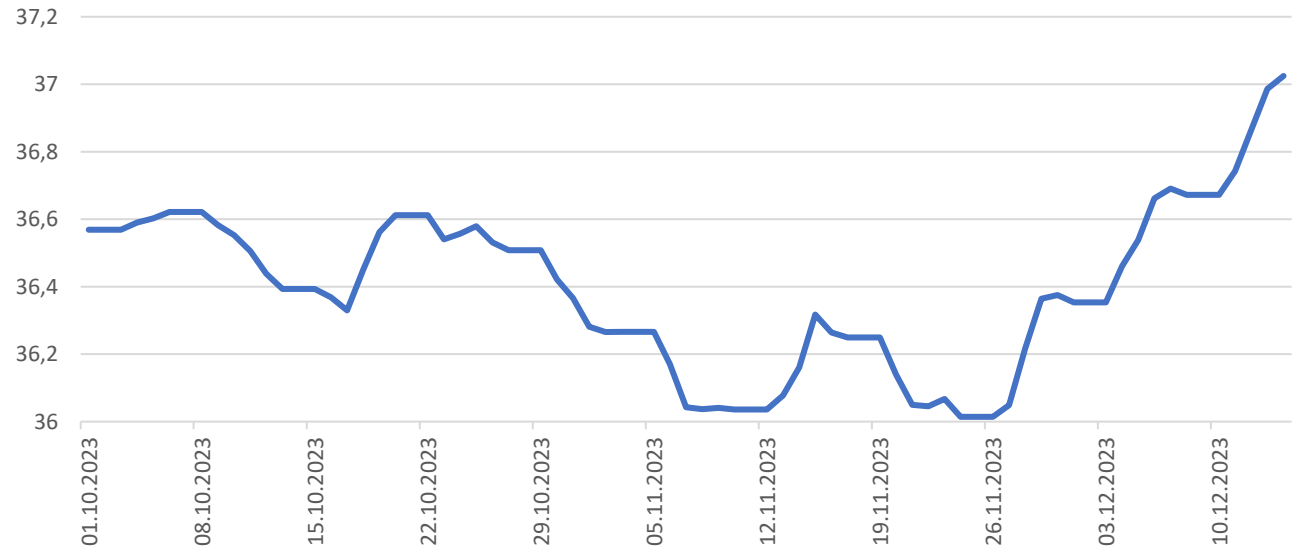

Джерело: Держстат

Валютна політика: НБУ зберіг коливання обмінного курсу гривні

У листопаді гривня залишалась у вузькому коридору 36-36,4 грн за дол. США. Цьому могло сприяти зменшення імпорту через блокаду вантажівок на західному кордоні України та зменшення капітальних видатків бюджету. НБУ у листопаді витратив 2,45 млрд дол. на підтримку курсу гривні. Це менше, ніж у жовтні (3,34 млрд дол.), але більше, ніж в середньому за січень-вересень 2023 року (2,16 млрд дол.). Збільшення гнучкості курсу спонукало банки активізувати свої операції на міжбанківському ринку: їх обсяг зріс до 2,09 млрд дол. у листопаді проти 0,86 млрд дол. в середньому у січні-вересні, але обсяги залишались суттєво меншими за довоєнні (9,8 млрд дол. в середньому за місяць 2021 року).

У перші тижні грудня гривня дещо ослабла і на 14 грудня офіційний курс вперше перевищив 37 грн за дол. Зміна курсу гривні в першій половині грудня може відображати сезонне зростання попиту на валюту. НБУ в цілому залишив свої інтервенції у грудні на рівні попередніх тижнів.

Рисунок 9: Офіційний курс гривні до долара США, грн за дол.

Примітка: Зауважимо, що значення обмінного курсу на рисунку починаються з 36 грн за дол. США
Джерело: НБУ

Контакти:

Інститут Економічних Досліджень
та Політичних Консультацій
вул. Рейтарська 8/5-А, 01030 Київ
Тел. (+38044) 278-6342
E-mail: institute@ier.kyiv.ua
http://www.ier.com.ua

Застереження

Ця публікація була підготовлена Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій за фінансової підтримки Європейського Союзу. Її зміст є виключною відповідальністю Інституту економічних досліджень і політичних консультацій і не обов'язково відображає погляди Європейського Союзу. МЕМУ має виключно інформаційний характер. Судження, представлені у цій публікації, відображають нашу точку зору на момент опублікування та можуть бути змінені без попередження. Хоча ми доклали самих ґрунтовних зусиль для підготовки якомога точнішої публікації, ми не беремо на себе жодної відповідальності за можливі помилки. Інститут не несе зобов'язань за будь-які збитки чи інші проблеми, які виникли прямо чи опосередковано через використання будь-яких показників цієї публікації. В разі цитування обов'язковим є посилання на Інститут економічних досліджень та політичних консультацій.